

The Gleaner

Vol 4 (1966)

Ηλία Σταθόπουλου «Γραμματική της νέας και αρχαίας Ελληνικής γλώσσας». Βιβλιογραφική διεύκρινση

Εμμ. Ι. Μοσχονάς

doi: [10.12681/er.9660](https://doi.org/10.12681/er.9660)

Copyright © 2016, Εμμ. Ι. Μοσχονάς

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Μοσχονάς Ε. Ι. (2016). Ηλία Σταθόπουλου «Γραμματική της νέας και αρχαίας Ελληνικής γλώσσας». Βιβλιογραφική διεύκρινση. *The Gleaner*, 4, 191–193. <https://doi.org/10.12681/er.9660>

ΗΛΙΑ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ «ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ»,

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ

Βιβλίο πετυχημένο στην εποχή του ἀλλ' ἄτυχο γιὰ τὴν νεώτερη βιβλιογραφικὴ ζήτηση ἢ *Γραμματικὴ τῆς νέας καὶ ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης* τοῦ Ἡλίου Σταθόπουλου κυκλοφόρησε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἀθήνα στὰ 1851. Ὡς τὰ 1882(;) ὁπότε, ἀπ' ὅσο γνωρίζω, ἔγινε ἡ τελευταία τῆς ἐκδοσης, τυπώθηκε δέκα τουλάχιστον φορές. Ἀπὸ τὶς πολυάριθμες αὐτὲς ἐκδόσεις περισσότερο γνωστὴ μᾶς εἶναι ἡ πρώτη. Ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες ἡ δευτέρα καὶ ἡ τέταρτη¹ εἶναι γνωστὲς ἕμμεσα, ἀπὸ τὴν βιβλιογραφία τοῦ Κουμανούδη, ἡ τρίτη λανθάνει, ἐνῶ οἱ μεταγενέστερες ἐκυκλοφόρησαν στὰ μετὰ τὸ 1863 χρόνια γιὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουμε συστηματικὴ βιβλιογραφία².

Ἀκόμη ὅμως καὶ ἡ ἀπὸ αὐτοψία γνωστὴ πρώτη τῆς ἐκδοσης δημιουργεῖ μερικὰ προβλήματα. Τὰ ἀντίτυπα τῆς ἐκδοσης αὐτῆς, ὅσα γνωρίζω, παρουσιάζουν δύο διαφορετικὲς μορφές, χωρὶς καμμιά νὰ εἶναι καὶ ἡ ἀρχικὴ, ἡ ὁποία φαίνεται πὼς εἶχε τὴν ἀκόλουθη διάταξη: μπροστὰ ἀπὸ τὴν Γραμματικὴν ὑπῆρχαν τὸ φύλλο τοῦ τίτλου, μιὰ ἐκτενὴς ἐπιστολὴ-ἀφιέρωση πρὸς τὸν Ὅθωνα (σελ. α'- νστ') καὶ τὰ Προλεγόμενα στὴν Γραμματικὴν (σελ. νζ'- οη'). Ἡ μορφή ὅμως αὐτὴ εἶναι γιὰ μᾶς θεωρητικὴ, ὑπῆρξε δηλαδὴ μόνο πρὶν ἀπὸ τὴν κυκλοφόρηση τῶν ἀντιτύπων. Ἡ ἀνωμαλία ξεκίνησε ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Ὅθωνα ἀφιέρωση τοῦ συγγραφέα. Ἐνῶ τὸ τύπωμα τοῦ βιβλίου μὲ τὴν πιὸ πάνω διάταξη τέ-

1. Ἀπὸ τὴν τέταρτη ἐκδοσι, ἀν ὄχι καὶ ἀπὸ νωρίτερα, ἀφαιρεῖται ἡ «Γραμματικὴ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης» (σ. 1-152) καὶ ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου περιορίζεται σὲ *Γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης*.

2. Ἀπὸ τὶς μεταγενέστερες τοῦ

1863 ἐκδόσεις γνωρίζω τὴν πέμπτη, 1865 (ΕΒΕ Γλωσσ. 3603), τὴν ἕκτη, 1870 (ΒΒ), μιὰ τοῦ 1875 χωρὶς ἀριθμὸ ἐκδοσης (ΕΒΕ Γλωσσ. 3603F.), τὴν ὄγδοη, 1878 (ΕΒΕ Γλωσσ. 3604 καὶ ΔΒΠ 3772), καὶ τὴν δέκατη, 1862 [=1882;] (ΔΒΠ 674).

λειωνε (τὰ Προλεγόμενα ἔχουν χρονία 21 Ἰουλίου 1851, ἡ ὁποία ἀσφαλῶς ἀνταποκρίνεται στὴν περάτωση τοῦ τυπώματος) ὁ συγγραφέας πληροφορήθηκε ὅτι ἡ ἀφιέρωσή του στὸν βασιλέα ἀπαιτοῦσε καὶ βασιλικὴ ἄδεια. Μετὰ ἀπὸ ταλαιπωρίες ἐνὸς μηνὸς περίπου ἡ σχετικὴ του αἴτηση ἀπορρίφθηκε (19 Ἰουλίου 1851). Μὴ μπορώντας λοιπὸν νὰ τὸ ἀφιέρωσει στὸν Ὅθωνα, εὐεργέτη του σὲ ὄλη τὴν διάρκεια τῶν σπουδῶν του, ἀναγκάστηκε νὰ ἀποσπάσει ἀπὸ τὸ βιβλίον ὄχι μόνον τὴν ἐπιστολὴ ἀλλὰ καὶ τὰ Προλεγόμενα, ὁλόκληρον δηλαδὴ τὸ μέρος μὲ τὴν ἐλληνικὴ σελιδαρίθμηση. Ἔτσι τὸ βιβλίον κυκλοφόρησε μὲ νέα μορφή, τὴν πρώτη γνωστὴ σὲ μᾶς, στὴν ὁποία τὴν πρὸς τὸν βασιλέα ἐπιστολὴ-ἀφιέρωση ἀντικατέστησε, ἀμέσως μετὰ τὸν τίτλον, ἓνα φύλλον μὲ ἀφιέρωση στὸν ἀδελφὸ του Σταυροῦ.

Τὸ κομμάτι ποὺ ἀποσπάσθηκε ἀπὸ τὴν Γραμματικὴ ἀποτέλεσε πρὸ χειρα χωριστὸ φυλλάδιον. Στὴν ἀρχὴ του προστέθηκε ἓνα τετρασέλιδον μὲ τίτλον *Τὰ κατὰ τὴν ἀνάθεσιν τῆς Γραμματικῆς μου*, μὲ ἐλληνικὴ καὶ αὐτὸ σελιδαρίθμηση. Σκοπὸς τοῦ νέου κειμένου εἶναι νὰ ἐξιστορήσει τὴν ὄλη διαδικασίαν ὡς τὴν ἄρνηση τοῦ Ὅθωνα νὰ δεχθεῖ τὴν ἀφιέρωση καὶ ἰδίως, καθὼς εἶναι γραμμένο μὲ βίαια ἐχθρικὴ διάθεση, νὰ ἀποτελέσει ἀντίβαρον στὴν ἐπιστολὴν τὴν ὁποία διέπει αἰσθημα εὐγνωμοσύνης γιὰ τὶς παλιὰς εὐεργεσίας. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖον στὸ χρωματιστὸ ἐξώφυλλον — σελίδα τίτλου δὲν ἔγινε — ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἐπιγραφή τοῦ νέου τετρασέλιδου ὡς τίτλος ὁλόκληρου τοῦ φυλλάδιου.

Καὶ ἡ νέα ὁμως διάταξις τῆς Γραμματικῆς δὲν κρατήθηκε σὲ ὅλα τὰ ἀντίτυπα. Σὲ μερικά, χωρὶς νὰ ἀφαιρεθοῦν ἡ ἐπιστολὴ καὶ τὰ Προλεγόμενα, προστέθηκαν ἡ ἀφιέρωση τοῦ συγγραφέα στὸν ἀδελφὸ του καὶ *Τὰ κατὰ τὴν ἀνάθεσιν τῆς Γραμματικῆς*· μορφή λαθεμένη βέβαια ἡ ὁποία ὥστόσο ἀποτελεῖ μιὰ ἄγνωστη βιβλιογραφικὴ ὑπόσταση καὶ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ προχωρήσουμε στὴν ἐξῆς προσθήκη στὴν *Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία 1800 - 1863*.

★ Α599.- Γραμματικὴ τῆς νέας καὶ ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης συνεραρισθεῖσα ὑπὸ Ἡλία Σ. Σταθοπούλου. Πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητευόντων εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος. — Τὰς ἐπιδόσεις --- καλῶς ἔχόντων. (Ἰσοκρ. Εὐαγορ.) — Ἐν Ἀθήναις ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἰω. Ἀγγελοπούλου. (Κατὰ τὴν ὁδὸν Ἀθηνᾶς ἀριθ. 274.) 1851.

Εἰς 8ον, φ. 2 ἄ. ἄ. + σ. δ' + σι' + 510. ΓΕΝ. Fam. 90, BB, Βιβλιοθήκη ΚΝΕ/ΒΙΕ.

Τέλος, ἀντίτυπο τῆς τέταρτης ἐκδοσης ποῦ ὑπάρχει στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη μᾶς ἐπιτρέπει νὰ κάνουμε τὴν ἀκόλουθη συμπλήρωση :

9022. Ἡ ἐξ αὐτοψίας περιγραφὴ ἔχει ὡς ἐξῆς :

★ 9022.- Γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης. Συνερανισθεῖσα ὑπὸ Ἡλία Σ. Σταθοπούλου Πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητευόντων εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος. Ἐκδοσις τετάρτη ἀμετάβλητος. — Τὰς ἐπιδόσεις --- καλῶς ἔχόντων. (Ἰσοκρ. Εὐαγορ.). — Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἰω. Ἀγγελοπούλου. (Κατὰ τὴν ὁδὸν Ἀθηνᾶς ἀριθ. 274). 1862.

Εἰς 8ον, φ. 1 ἄ. ἄ. + σ. 333 + 1 ἄ. ἄ. λ. ΕΒΕ Γλωσσ. 3607ς, ΔΒΚ.

Ἐμμ. Ι. Μοσχονᾶς